

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“
БЛАГОЕВГРАД
ПРАВНО-ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ**

КАТЕДРА „ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ И ПУБЛИЧЕН МЕНИДЖМЪНТ“

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертационен труд на тема:

**ТРАНСФЕР НА НАКАЗАТЕЛНИ ПРОИЗВОДСТВА
В КОНТЕКСТА НА ЕВРОПЕЙСКОТО ПРАВНО
СЪТРУДНИЧЕСТВО**

**за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
по научната специалност „Наказателен процес“
в професионално направление 3.6 Право**

на

Ралица Миткова Войнова

**Научен ръководител:
Проф. д-р Добринка Чанкова**

**Благоевград
2016 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Обща характеристика на дисертационния труд.....	3
§ 1. Актуалност на темата на изследване.....	3
§ 2. Предмет и обект на изследването.....	5
§ 3. Цели и задачи на изследването.....	5
§ 4. Методология на изследването.....	7
§ 5. Научна новост на изследването.....	8
§ 6. Практическо значение на изследването.....	9
§ 7. Обем и структура на изложението.....	12
 II. Съдържание на дисертационния труд.....	 13
§ 1. Увод.....	13
§ 2. Глава първа.....	13
§ 3. Глава втора.....	18
§ 4. Глава трета.....	31
§ 5. Заключение.....	34
 III. Резюме на приносите на дисертационния труд.....	 35
 IV. Публикации по темата на дисертационния труд.....	 43

I. Обща характеристика на дисертационния труд

§1. Актуалност на темата на изследване

Международната правна помощ по наказателни дела е едно от най-старите и прогресивно развиващи се средства за правно сътрудничество, което държавите използват в съвместната си дейност по противодействие на престъпността. През годините тази помощ приема много и различни по естеството си форми, обусловени от специфичните нужди и изменения на съответната общественно-политическа, икономическа и правна действителност. Отличителен белег на всички форми на международна правна помощ по наказателни дела е волята за взаимност при преодоляването и отстраняването на отрицателните последици от общественноопасните деяния, които застрашават правовия ред и сигурността не само в границите на националната юрисдикция, но и извън нея.

Като резултат от разширяването на международния елемент в престъпната дейност, правораздавателните органи все повече се налага да се справят със ситуации, при които няколко държави едновременно притежават компетентност да провеждат наказателно преследване във връзка с едно и също престъпно деяние. Дублирането на наказателни юрисдикции неминуемо поражда *т.нар. „спорове за компетентност“*, за чието разрешаване европейският законодател предприема съответните законодателни мерки.

Трансферът на наказателно производство е едно от средствата за преодоляване на конфликта на юрисдикции между заинтересованите от един и същ престъпен акт държави. Неговата същностна характеристика се състои

именно в *превъзлагане на юрисдикция*, респ. в обединяване и съсредоточаване на наказателното производство спрямо едни и същи факти и едни и същи лица в една-единствена държава. Международната практика показва, че вече не е прецедент една държава да се откаже от своята наказателна юрисдикция в полза на друга, за да се осигури по-успешно, процесуално икономично и ефективно правораздаване, гарантиращо висшия интерес на правосъдието в международен план.

Въпросите, относими към трансфера на наказателни производства, засягат една особено деликатна материя, каквато е наказателната юрисдикция. Осъзнаването на необходимостта от разрешаване на сложните спорове за наказателна компетентност между европейските държави се сблъсква с трудно приемливата идея за *трансфер на суверенитет*. Правото на всяка суверенна държава да правораздава в съответствие с националното си законодателство е обвързано със задължението за съблюдаване на международните принципи и правила в областта на наказателното правосъдие. Процесите на институционализация и хармонизация в рамките на европейското правно пространство неминуемо водят и до известни трудности в правоприлагането, произтичащи от различията в отделните правни системи, съчетани с желанието за запазване на националната идентичност на всяка държава като част от единството.

Изложеното обуславя *актуалността на разглежданата тема*, чиято цел е да привлече вниманието към един не достатъчно изследван институт на наказателноправно сътрудничество, какъвто е трансферът на наказателно производство. Нужно е да се подчертае, че за краткия период на неговото

приложение в Република България не са събрани голямо количество източници на информация, които да бъдат анализирани.

Научното изследване се стреми да акцентира теоретично по-добре върху една проблематика, която без съмнение има бъдеще.

§2. Предмет и обект на изследването

Предмет на дисертационното изследване е правният институт „трансфер на наказателно производство“ като форма на международна правна помощ по наказателни дела в системата на наказателноправно сътрудничество между европейските държави.

Обект на изследване са: правните основания и фактически предпоставки за прехвърляне на наказателно производство от една държава в друга; проблемите, произтичащи от воденето на паралелни наказателни производства в няколко държави едновременно; правните отношения, възникващи между заинтересованите държави, при използването на разглеждания институт на международна правна помощ; конкретните правомощия на националните компетентните органи при осъществяване на трансфер на производство; ролята на международните организации и институции в правното сътрудничество по наказателни дела; отделните етапи на процедурата по трансфер на наказателно производство; правните последици от осъществяването на изследвания институт.

§3. Цели и задачи на изследването

Целта на дисертационното изследване е комплексна и се състои от няколко *подцели*, а именно: да се открият същностните характеристики на

института трансфер на наказателно производство; да се подчертае специалното му значение в системата на наказателноправно сътрудничество между европейските държави; да се направят конкретни предложения за усъвършенстване на неговата правна регламентация в българското законодателство; да се рационализира практическото му приложение от компетентните органи на наказателно производство.

С оглед постигане на поставените цели на научния труд са зададени *конкретни задачи*. В хода на изследването се проучват съществуващите към момента национални и международни правни инструменти, по-подробно актовете на Европейския съюз и на Съвета на Европа, както и достъпната съдебна практика в тази област. Изяснява се ролята и значението на наказателната юрисдикция при прехвърлянето на резултати от наказателно преследване. Подробно се анализират предпоставките, респ. условията и пречките за инициране и провеждане на процедура по трансфер на наказателно производство между Република България и други държави. Разглеждат се правомощията на компетентните национални органи, както и тяхното взаимодействие с редица международни институции и организация по въпросите на трансфера. Разграничават се отделните етапи на процедурата по трансфер на наказателно производство – от започване до завършване на фактическия състав по прехвърляне на наказателно производство в друга държава. Анализират се правните последици от осъществяването на трансфер на наказателно производство между договорящите държави. Разглеждат се различни хипотези, във връзка с продължаването и прекратяването на наказателното производство след разглеждането на искане за трансфер, в зависимост от неговото уважаване или отхвърляне. Открояват се общите характеристики и специфични особености на трансфера на наказателно

производство - самостоятелно и при съпоставката му с други форми за международно правно сътрудничество по наказателни дела.

Въз основа на изведените фактически положения и правни констатации се прави опит да се формулира *легална дефиниция на правния институт „трансфер на наказателно производство“*. Обосновават се конкретни предложения *„de lege ferenda“* за усъвършенстване на действащата правна уредба относно трансфер на наказателно производство в българското законодателство.

§4. Методология на изследването

За осъществяване задачите на дисертационното изследване са използвани приложимите в правната наука *методи на анализа, синтеза, сравнението, обобщението*.

Темата на научния труд налага използването на *интердисциплинарен подход* в проучването на отделните елементи от правния институт трансфер на наказателно производство, тъй като същият е част от системата за международно правно сътрудничество по наказателни дела.

Предметът на изследването се изяснява посредством сравнителноправен анализ на неговата първична уредба в европейското законодателство и действащата национална уредба в българското наказателнопроцесуално право. За постигане целите на дисертационния труд се синтезират и систематизират относими към темата чуждестранни и български литературни източници, както и съдебна практика. С оглед подчертаване на специфичното значение и предимства на разглеждания правен институт, се прави сравнение с други форми на международна правна помощ по наказателни дела.

Като резултат от извършения *сравнителноправен, исторически, логически, дедуктивен и индуктивен анализ*, в хода на изследването са изведени съответните правни изводи и обобщения.

§5. Научна новост на изследването

Дисертационният труд е първото самостоятелно изследване на проблематиката относно трансфер на наказателно производство в българската наказателнопроцесуална литература. В доктрината съществуват множество публикации и научни трудове, които разглеждат различни аспекти и форми на международната правна помощ по наказателни дела. Независимо от това, към настоящия момент липсва цялостно и задълбочено проучване на разглеждания правен институт.

Трансферът на наказателно производство се определя като *сложно съставно правно отношение между две или повече държави*, с оглед на комплексната същност на процедурата, включваща множество субекти, съвкупност от процесуални действия, наличие на специфични условия, респ. липса на конкретни пречки.

За първи път се прави подробен анализ на процедурата по трансфер на наказателно производство. Синтезират се правомощията на компетентните наказателни органи в процедурата по трансфер – национални и международни. Систематизират се отделните етапи на процедурата по изпращане и приемане на искане за трансфер на наказателно производство. Анализират се правните последици от реализирането на тази форма на международна правна помощ по наказателни дела. Подчертава се особеното значение на трансфера на наказателно производство при съпоставката му с

други форми на правно сътрудничество. Обсъждат са застъпени в теорията становища по темата, аргументира се авторова позиция и се обосновават конкретни изводи относно правната същност и практическо приложение на изследвания правен институт.

Като важна част от тематиката на трансфера на наказателно производство се отграничават видовете наказателна юрисдикция, в това число различните принципи за приложимост на наказателното право на отделните държави. В същия контекст се обсъждат проблемите, произтичащи от дублирането на юрисдикции, както и възможните механизми за предотвратяване образуването на паралелни наказателни производства спрямо едно и също лице/а за едно и също престъпление/я. Последното е свързано с необходимостта от съблюдаване на общопризнатия принцип „Ne bis in idem” /Не два пъти за едно и също нещо/ в наказателното правораздаване.

Представеният научен труд се стреми да положи основите за бъдещо обсъждане на формулираните в него идеи, във връзка с подобряването на правната уредба и правоприлагането в областта на международната правна помощ по наказателни дела, и по този начин да даде своя скромнен принос в развитието на наказателнопроцесуалната теория и практика.

§6. Практическо значение на изследването

Дисертационният труд съдържа научно-приложни резултати, които обосновават нуждата от усъвършенстване на българското законодателство не само относно изследвания правен институт, но и по отношение на други въпроси, свързани с международната правна помощ по наказателни дела.

В научния труд се прави препоръка за включване на *самостоятелен раздел в Наказателно-процесуалния кодекс /НПК/ на Република България*, който да регламентира процесуалните правила за преотстъпване на наказателна компетентност, при наличието на данни за паралелно наказателно преследване по отношение на едни и същи факти и лица в друга държава. Предложената правна уредба е наложителна, с оглед предотвратяването и разрешаването на евентуален „конфликт на юрисдикции“ между заинтересованите от един и същ наказателен казус държави.

Обосновава се изводът, че правната уредба в българския НПК относно механизмите за международна правна помощ по наказателноправни въпроси трябва да бъде осъвременена и по възможност разширена, в съответствие с последните нововъведения в международната доктрина и практика. В последните си актове европейският законодател въвежда по-рационалната и ускорена *процедура на пряко взаимодействие и сътрудничество между компетентните съдебни органи на всяка държава членка*. Прекият контакт между компетентните наказателни органи гарантира по-голяма бързина и ефективност, за разлика от усложнената и формализирана процедура, включваща посредничеството на централните органи при разглеждането на молби за правна помощ.

В зависимост от различните предпоставки за неговото осъществяване е направена *класификация на няколко вида трансфер на наказателно производство – входящ и изходящ; в досъдебна и в съдебна фаза на производството*. Разгледани са подробно условията и пречките за реализиране на отделните видове трансфер, в съответствие с разпоредбите на

българското и европейското законодателство, което несъмнено ще бъде полезно за правоприлагането.

С конкретна практическа насоченост към прилагането на разглеждания правен институт е аргументираното в труда становище, че юридическите термини „образува“ и „продължава“ наказателно производство в процесуалните актове на компетентните наказателни органи следва да се употребяват заедно тогава, когато в замолената държава няма предварително образувано наказателно производство със същия предмет. В тази връзка е предложена и структура на решение при уважаването на молба за трансфер на наказателно производство.

Аргументирани са редица *изводи, препоръки и предложения „de lege ferenda“* за подобряване на действащата правна уредба относно трансфер на наказателно производство в раздел IV на глава 36 от НПК на Република България. По-важните от тях са:

1. Да се уредят изрично *правомощията на компетентните наказателни органи в Република България*, във връзка с процедурата по трансфер в досъдебна и съдебна фаза на наказателното производство.
2. Да се открият и посочат т.нар. *отрицателни предпоставки /пречки/*, обосноваващи отхвърлянето на входящо искане за трансфер от друга държава и пречатстващи успешното провеждане на наказателното производство в Република България.
3. Да се регламентират подробно *редът и условията за разглеждане на входящи и изходящи молби* за трансфер на наказателно производство в Република България.

4. Да се посочат изрично *началният и краен момент*, от които е възможно да бъде инициирана процедура по трансфер на наказателно производство от и в Република България.
5. Да бъде предписано задължително *предварително уведомяване на субекта на престъплението*, преди ръководно-решаващият орган да вземе окончателно решение за уважаване на входящо искане за трансфер на наказателно производство срещу него в Република България.
6. Да се определи *конкретен срок за отговор на молбите за трансфер на наказателно производство от и в Република България – изходящи и входящи*. Предлага се срокът да бъде 1 месец от датата на регистриране на молбата в деловодството на съответния централен орган – Министерство на правосъдието /МП/ или Върховна касационна прокуратура /ВКП/.
7. Да се регламентират *възможните процесуални действия на компетентните ръководно-решаващи органи в Република България*, след приемането на искане за трансфер на наказателно производство от друга държава.

§ 7. Обем и структура на изложението

Дисертационният труд е в обем от 198 страници, включващ: съдържание; три глави; заключение; библиография; списък на използваните нормативни актове, международно правни инструменти, електронни източници /на български и английски език/ и две приложения.

В структурно отношение научното изследване е разпределено в увод, три глави и заключение. Отделните глави съдържат по няколко параграфа,

точки и подточки, означени с римски и арабски цифри, като на места е използвано и буквено означение. Направени са 244 бележки под линия.

Библиографията се състои от 123 литературни източника, включващи заглавия на кирилица – на руски и български език, и на латиница – на английски, немски и френски език.

Приложение №1 съдържа справка за извършените трансфери на наказателни производства в съдебна фаза, а Приложение № 2 - справка за извършените трансфери на наказателни производства в досъдебна фаза между Република България и други държави, в периода 2010-2015 г.

II. Съдържание на дисертационния труд

§ 1. Увод

В уводната част са обосновани актуалността и значимостта на темата на изследване. Посочени са предметът, обектът, целите и задачите на дисертационния труд.

Очертани са основните изходни положения и насоки, в съответствие с които ще бъде разгърнато изследването на правния институт трансфер на наказателно производство като форма на международна правна помощ по наказателни дела в контекста на европейското правно сътрудничество.

§ 2. Глава първа

Съдържанието на глава първа от дисертационния труд е изложено в *три самостоятелни параграфа*, всеки от които съдържа отделни точки, открояващи ключовите положения в процеса на изследване.

Параграф първи е посветен на *еволюцията на идеята за международно правно сътрудничество по наказателни дела*. Прави се

кратък исторически преглед на различните форми на международна правна помощ по наказателни дела през отделните периоди на нейното развитие. Посочва се, че истински разцвет идеята постига със създаването на Европейската общност и впоследствие на Европейския съюз. Създаването на общо наказателноправно пространство в рамките на Европа е резултат от задълбочаване на европейската интеграция, чийто интензитет се забелязва особено в края на XX и началото на XXI век.

Констатира се, че положителните процеси на глобализация водят до някои отрицателни явления като появата на организирани престъпни групи и увеличаването на транснационалната престъпност. Необходимостта от адекватни механизми за противодействие на нарастващата престъпност, излизаща извън националните граници, полага основите на развитието на *международно наказателно правосъдие* и *транснационално наказателно правосъдие*.

С влизането в сила на Договора за функциониране на Европейския съюз /ДФЕС/ и премахването на стълбовидната структура се открива пътят към *общо европейско наказателноправно пространство*. Последното съчетава, от една страна - правото на ЕС в областта на наказателното правосъдие, а от друга – сътрудничеството между отделните държави по наказателноправни въпроси, без това да накърнява държавния суверенитет на всяка една от тях.

За да ограничи последиците от нарастващата международна и трансгранична престъпност, европейският законодател предприема множество мерки в посока на изграждане на единно пространство на наказателно правосъдие, което да се характеризира с взаимно доверие и подкрепа между националните правоприлагащи и правораздавателни органи.

Основополагащ фактор в тази посока е въвеждането на *принципа за взаимно признаване на съдебни решения*, който се възприема като крайтъгълен камък на съдебното сътрудничество между държавите членки на ЕС.

Предвидената в международноправните инструменти възможност за „съсредоточаване“ на наказателното преследване в една държава членка визираща една от най-новите форми на наказателноправно сътрудничество - трансфер на наказателно производство, който е предмет на дисертационното изследване.

В параграф втори на глава първа са проучени източниците на правната уредба относно трансфер на наказателно производство, които са разграничени в две точки – национална и международна правна уредба.

Международната правна уредба на института към настоящия момент включва: Европейската конвенция за трансфер на производства по наказателни дела на Съвета на Европа от 1972 г. /ЕКТПНД/; Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси на Съвета на Европа от 1959 г. /ЕКВНПВ/ и двата допълнителни протокола към нея; Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност /чл.21/; Конвенцията на ООН срещу корупцията /чл. 47/; Конвенцията на ООН за борба с незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества /чл.8/.

По-подробно се проучват целите и предписанията на първичния правен инструмент *Европейската конвенция за трансфер на производства по наказателни дела на Съвета на Европа от 1972 г.* По отношение на държавите, които са я ратифицирали, ЕКТПНД има първостепенно значение, съгласно разпоредбата на чл.43, ал.2. Целта, която ЕКТПНД преследва, е не само да подпомогне заинтересованите страни при постигането на споразумение коя от тях следва да проведе наказателно преследване, но и да

прецизира реда и условията, при които производството може да бъде прехвърлено в друга държава.

Отбелязва се, че независимо от първичната правна уредба, европейските държави разчитат предимно на *двустранни споразумения*, за да уредят отношенията си в областта на взаимната помощ по наказателноправни въпроси. Едновременно с това, държавите от континентално-европейската правна система използват широко и *принципът на реципрочност /взаимност/* при наказателноправното сътрудничество помежду си. Реципрочността е извъндоговорно основание за осъществяване на трансфер на наказателно производство между тези държави.

Проучването на наказателнопроцесуалното законодателство на европейските държави показва, че *чуждестранната правна регламентация на разглеждания правен институт е доста оскъдна*. Една част от държавите все още не са приели национална правна уредба относно трансфер на наказателно производство.

Специалната правна уредба на института „трансфер на наказателно производство“ в българското законодателство се съдържа в ***част VII “Особени производства”, Глава 36, Раздел IV (чл. 478-479) от НПК***. Предвиждат се две хипотези – трансфер на наказателно производство от друга държава в Република България (чл.478 НПК) и трансфер на наказателно производство от Република България в друга държава (чл.479 НПК). Подчертава се, че действащата правна уредба в НПК не е достатъчно изчерпателна по въпросите за трансфер на наказателно производство от и в Република България, тъй като липсват съществени елементи от процедурата, която е подробно уредена в ЕКТПНД.

Прави се предложение „de lege ferenda“ разпоредбите относно процедурата по трансфер на наказателно производство в НПК да бъдат допълнени и разширени.

В контекста на разглежданата проблематика се защитава тезата, че така формулирана *разпоредбата на чл.480 НПК - решение по субсидиарна компетентност*, не може да бъде част от процедурата по трансфер на наказателно производство. Аргументира се становището, че същата трябва да бъде включена в нов самостоятелен раздел от НПК, посветен на правната уредба във връзка т.нар. множество наказателни производства, образувани в няколко държави едновременно.

Параграф трети е посветен на видовете наказателна юрисдикция при осъществяването на трансфер на наказателно производство. Систематизират се няколко вида наказателни юрисдикции, разграничени в отделни точки на изследването.

Подробно се анализират двата вида наказателна юрисдикция - първоначална /първична/ и допълнителна /субсидиарна/, уредени в ЕКТПНД. Съгласно разпоредбите на чл.2 и чл.3 от ЕКТПНД замолената държава има правомощието да приеме молба за прехвърляне на наказателно производство, само когато националните ѝ съдилища притежават компетентност да го разгледат и ако държавата може да приложи вътрешното си право /при т.нар. първична компетентност/ или правото на молящата държава /при т.нар. субсидиарна компетентност/.

Разгледана е и т.нар. юрисдикция при множество наказателни производства, когато няколко държави едновременно притежават компетентност на собствено основание да приложат своя наказателен закон спрямо определен наказателен казус.

Направено е сравнение между двете консултативни процедури, уредени в ЕКТПНД и *Рамково решение 2009/948/ПВР* относно *предотвратяване и разрешаване на спорове за упражняване на компетентност при наказателни производства между европейските държави на Съвета на ЕС от 30 ноември 2009 г.*, при наличието на множество наказателни производства. Аргументира се тезата, че отграничението се отнася по-скоро до различните процедурни правила, които се уреждат от двата инструмента, във връзка с условията за прехвърляне на наказателно преследване в друга държава, които обаче не засягат същността на преследваната от тях обща цел.

Отчитат се предимствата на преките консултации, предвидени в *Рамково решение 2009/948/ПВР*, в сравнение с продължителните и официални процедури по ЕКТПНД.

Застъпва се становището, че макар ЕКТПНД и *Рамково решение 2009/948/ПВР* да имат за предмет различни по съдържание наказателноправни процедури, при определени предпоставки тези процедури водят до *еднакъв юридически резултат*, а именно: прехвърляне на наказателно производство. Наказателното производство следва да бъде проведено от държавата, която в най-голяма степен може да обезпечи висшия интерес на правосъдието, като по този начин се предотвратява двойното правораздаване относно едни и същи факти и спрямо едни и същи лица.

В последната точка на параграф трети се формулира *конкретно предложение „de lege ferenda“ за разширяване и усъвършенстване на разпоредбата на чл.480 от НПК.*

Прави се извод, че водещ критерий при определянето на държавата, която следва да проведе наказателното производство след неговия трансфер,

е наличието на първоначална или субсидиарна наказателна юрисдикция, позволяваща на компетентните национални органи да правораздават по конкретен наказателен казус.

§ 3. Глава втора

Глава втора от дисертационното изследване разглежда подробно и цялостно процедурата по трансфер на наказателно производство. Тя се състои от *пет самостоятелни параграфа*, които проследяват последователно различните етапи от процедурата по трансфер, посочвайки правата и задълженията на участващите в нея правни субекти.

В параграф първи се систематизират конкретните правомощия на компетентните наказателни органи, във връзка с реализирането на трансфер на наказателно производство. За целите на изследването са разграничени два вида компетентни органи: *основни /национални/ органи и подпомагащи /международни/ органи*.

Като *национални компетентни органи* в процедурата по трансфер на наказателно производство съгласно българското законодателство са открити правомощията на *централните компетентни органи* и на т.нар. *ръководно-решаващи органи*. Съгласно разпоредбите на чл.478, ал.1 и чл.479, ал.2 от НПК в Република България централните държавни органи, оправомощени да получават, респ. да изпращат искания за трансфер на наказателни производства, са: Върховна касационна прокуратура /ВКП/, когато делото се намира във фазата на досъдебното производство и Министерство на правосъдието /МП/, когато производството е достигнало съдебна фаза. Съвместно с централните държавни органи в процедурата по трансфер участват и съответните органи от системата на съдебната власт в Република

България. Съгласно разпоредбите на НПК, ръководно-решаващи в конкретната фаза на наказателно производство са отделните прокуратури и съдилища, чиято компетентност се определя по правилата на подсъдността.

Международните компетентни органи подпомагат взаимоотношенията между държавите, в частност - връзките между националните компетентни органи, при осъществяването на различни форми на международно правно сътрудничество по наказателноправни въпроси. По-подробно, във връзка с трансфера на наказателно производство са изброени и анализирани функциите и правомощията на Евроюст, Европейската съдебна мрежа и Европейската полицейска служба /Европол/.

Заклучава се, че международните организации имат правомощието да отправят искания, препоръки и становища с незадължителен характер към държавите членки. Националните правоприлагащи и правораздавателни органи притежават изключителната компетентност да вземат решение дали да образуват или да откажат образуването на наказателно производство за всеки отделен казус. Този подход несъмнено е подчинен на принципа за зачитане на държавния суверенитет, в частност на върховенството на националната юрисдикция.

В параграф втори се анализират т.нар. *задължителни предпоставки за започване на процедура по трансфер на наказателно производство от една държава в друга.*

Условията, благоприятстващи извършването на трансфер на наказателно производство, се определят като *положителни предпоставки*, а пречките, които препятстват неговото осъществяване – като *отрицателни предпоставки*. Съществуването на условия, респ. липсата на пречки, се преценява не към момента на извършване на престъплението, предмет на

трансферираното производство, а към момента, в който се решава въпросът да бъде ли уважено искането или не. Това обстоятелство е обусловено от правната природа на трансфера на наказателно производство, който има *процесуален, а не материалноправен характер*.

Една от началните предпоставки за инициране на трансфер на наказателно производство *е самоличността на извършителя на престъпното деяние да е установена преди да започване на процедурата*. Не е възможен трансфер на наказателно производство срещу неизвестен извършител. По аргумент от разпоредбата на чл.3, във връзка с разпоредбите на чл.6 и чл.7 от ЕКТПНД, *наказателното производство следва да е образувано срещу конкретно лице за извършено от него конкретно престъпно деяние/я*, преди да бъдат предприети действия за неговото прехвърляне в друга държава.

Положителните предпоставки за инициране на трансфер на наказателно производство, които задължително трябва да бъдат налице към момента на взимане на решението за неговото осъществяване, са общо **четири**: *наличие на договореност между заинтересованите държави; двойна наказуемост на престъплението и неговия субект; правна или фактическа връзка между субекта на престъплението и замолената държава; изпълнимост на възможното наказание в замолената държава*. Тези предпоставки са валидни за почти всички форми на взаимна правна помощ по наказателни дела.

Параграф трети е посветен на *специфичните предпоставки за осъществяване на трансфер на наказателно производство*. В зависимост от предпоставките за неговото извършване, се разграничават няколко *вида трансфер на наказателно производство – входящ и изходящ; в досъдебна и в*

съдебна фаза на производството. В отделни точки от изследването са разгледани обстойно специфичните условия и пречки за провеждане на различните видове процедури по трансфер съгласно българското законодателство.

Трансферът на наказателни производства поражда правно отношение между две или повече държави по повод прехвърляне на наказателна юрисдикция, вследствие на извършено престъпно деяние/я от определено лице/а, засягащо в една или друга степен интересите на всяка от страните. За да възникне това правоотношение е необходимо да бъде отправено конкретно волеизявление от една от заинтересованите държави, под формата на молба за трансфер на наказателно производство. Фактическият състав на правоотношението, възникнало по повод на трансфера, включва от една страна – процесуалните действия на молещата държава по изготвянето и изпращането на молба за трансфер, а от друга - процесуалните действия на замолената държава, свързани с изпращането на отговор на получената молба, респ. нейното уважаване или отхвърляне. В зависимост от отговора на замолената държава, наказателното производство може да бъде прехвърлено в нейната юрисдикция или да остане в юрисдикцията на молещата държава.

Прави се предложение „de lege ferenda“ българският законодател да определи изричен срок за отговор на молбите за трансфер на наказателно производство - входящи и изходящи. Компетентните органи в Република България могат да упражнят своята законодателна инициатива по два начина: да регламентират конкретен срок за отговор на входящите и изходящите молби за трансфер на производство в наказателно-процесуалния закон и/или да включат изрична разпоредба, предвиждаща такъв срок, в двустранните си споразумения за правна помощ с други държави.

Подробно са разгледани предпоставките за осъществяване на трансфер на наказателно производство от друга държава в Република България, *т.нар. входящ трансфер*. Трансферът се определя като входящ по отношение на държавата, която е адресат на искането за трансфер на наказателно производство. Замолената държава е пасивно легитимираната страна в процедурата по трансфер и следва да изпрати отговор на молещата държава, обосноваващ отказ или съгласие за прехвърляне на чуждото наказателно производство под нейна юрисдикция.

Замолената държава не е длъжна да приеме искания трансфер. Това е само една *правна възможност*, чието отхвърляне или приемане се преценява от компетентните държавни органи, в зависимост от наличието на конкретен правен интерес и изпълнението на юридически закрепените материалноправни предпоставки.

В разпоредбата на чл. 478, ал.2 от НПК са изброени конкретните условия, при които Република България може да уважи входяща молба за трансфер на наказателно производство от друга държава. Те са в пълно съответствие с условията, регламентирани в разпоредбата на чл.8 от ЕКТПНД. Същите са *алтернативно предвидени*, т.е. наличието само на няколко от тях е достатъчно основание за трансфер на наказателното производство. От друга страна, някои условия са от такова съществено значение, че липсата дори на едно от тях неминуемо обосновава отказ от трансфер.

Трансферът се определя като изходящ по отношение на държавата, която инициира процедурата като изготвя и изпраща искане за трансфер на собствено наказателно производство до друга - замолена държава. Молещата

държава е активно легитимираната страна в правоотношението между двете договарящи държави.

Съгласно предписанието на чл.479, ал.1 от НПК наказателно производство, образувано от компетентните органи в Република България, може да бъде трансферирано в друга държава, ако лицето, срещу което е образувано производството, е неин гражданин или пребивава постоянно на нейна територия. Така формулиран текстът на разпоредбата навежда на извода, че единственото условие, за да бъде изпратена молба за изходящ трансфер, е правната или фактическата връзка на обвиняемия /подсъдимия/ със замолената държава. *С оглед на по-голяма прецизност и изчерпателност на правната уредба, са прави предложението „de lege ferenda“ разпоредбата на чл.479, ал.1 от НПК да бъде допълнена и разширена*, като бъдат включени и останалите три задължителни условия за осъществяване на трансфер, а именно: наличие на договореност; двойна наказуемост на престъплението и неговия субект; изпълнимост на възможното наказание в другата държава.

Специфичните условия, при които българските компетентни органи имат правомощието да отправят искане за трансфер на наказателно производство от Република България в друга държава, са регламентирани в *разпоредбата на чл.479, ал.3 от НПК*. Те също са *алтернативно предвидени*, като наличието само на едно от тях е достатъчно основание за инициране на трансфер на производство.

В отделни точки от параграф трети задълбочено се анализират процедурите по разглеждане на *входящи и изходящи молби за трансфер, в зависимост от фазата, в която се намира наказателното производство*. Посочват се конкретните правомощия на компетентните наказателни органи,

както и правните последици от извършването на трансфер в досъдебна и съдебна фаза на производството, съгласно установената практика в Република България.

Параграф четвърти е посветен на отрицателните предпоставки, респ. пречки за осъществяване на трансфер на наказателно производство съгласно разпоредбите на Европейската конвенция за трансфер на производства по наказателни дела.

Отрицателни предпоставки са тези, при наличието на които осъществяването на трансфер на наказателно производство от една в друга държава ще бъде недопустимо и/или неоснователно. Настоящата правна уредба в НПК на Република България не съдържа изрична разпоредба относно отрицателните предпоставки, които биха съставлявали своеобразна пречка за трансфер на наказателно производство от и в друга държава. *Прави се препоръка такава разпоредба да бъде предвидена при бъдещо изменение и допълнение на НПК.*

Отрицателните предпоставки са уредени в текстовете на чл.10-12 от ЕКТПНД, които изброяват основанията за *отказ, отхвърляне или оттегляне на първоначалното приемане на искането за трансфер.*

Основанията за отхвърляне на искането за трансфер са свързани с процесуалната допустимост на наказателното производство и са посочени алтернативно в разпоредбата на чл.10 на ЕКТПНД. Те обосновават липсата на абсолютно задължителни предпоставки за образуване на законосъобразно наказателно производство от замолената държава. Наличието само на едно от тях е достатъчно, за да бъде отхвърлено искането за трансфер на производство като недопустимо.

Основанията за отказ от трансфер представляват липса на положителни предпоставки за приемане на трансфера. По своята същност те са своеобразни пречки, които препятстват пълноценното провеждане на наказателното производство в замолената държава. *Разликата между предпоставките за отхвърляне на искането по чл.10 от ЕКТПНД и предпоставките за отказ от трансфер по чл.11 от ЕКТПНД се състои в тяхната императивност.* Докато предвидените в разпоредбата на чл.10 пречки са абсолютно задължителни предпоставки за отхвърляне на искането, то отрицателните условия по чл.11 са относителни предпоставки за отказ от трансфер. Пречките по чл.11 от ЕКТПНД нямат обвързваща сила. Последните са задължителни дотолкова, доколкото тяхното съществуване е абсолютна пречка за успешното образуване и приключване на наказателното производство в замолената държава. Преценката се извършва от компетентните органи на замолената държава, които ако намерят, че е допустимо и възможно провеждането на законосъобразно наказателно преследване, гарантиращо висшия интерес на правосъдието, могат да пренебрегнат наличието на някоя от предпоставките за отказ от трансфер съгласно разпоредбата на чл.11 от ЕКТПНД.

Приемането на молбата за трансфер на наказателно производство не е неотменим акт. Съгласието за трансфер на наказателно производство може да бъде оттеглено само при нововъзникнали или новооткрити обстоятелства, които не са били известни на компетентните органи в замолената държава към момента на приемане на искането. В съответствие с разпоредбата на чл.12, ал.1 от ЕКТПНД замолената държава следва да оттегли своето съгласие, когато възникне някое от основанията за отхвърляне на трансфера по чл.10 ЕКТПНД. Това е така, защото липсата на двойна

наказуемост на престъпното деяние и/или на неговия субект, продължаването на наказателното производство в нарушение на принципа „Ne bis in idem”, както и изтеклата преследвателна давност в замолената държава ще доведат до незаконосъобразност на наказателното производство, респ. издадената въз основа на него присъда ще бъде оспорима. *Докато разпоредбата на ал.1 от чл.12 на ЕКТПНД има императивен характер, то разпоредбата на ал.2 от чл.12 е диспозитивна.* Замолената държава разполага с правомощието по своя преценка да оттегли първоначалното си съгласие за трансфер, ако впоследствие възникне едно от предвидените в разпоредбата на чл.12, ал.2 от ЕКТПНД обстоятелства.

ЕКТПНД е предвидила и възможността *молящата държава първа да оттегли своето искане за трансфер, преди да е получила отговор от замолената държава* /чл.21, ал.2, б.“е“/. По този начин наказателната юрисдикция, т.е. правото да проведе наказателно преследване и да постанови ефективна присъда, остава в молящата държава.

Решението относно всяко искане за трансфер на производство се взема индивидуално „case-by-case“, в зависимост от особеностите на конкретния наказателен казус.

Параграф пети на глава втора разглежда правните последици от трансфера на наказателно производство в двете договарящи държави.

В точка първа на параграф пети, посредством анализ и тълкуване на правната уредба на института в ЕКТПНД и НПК, се определят началният и краен момент, от който е възможно да бъде инициирана процедура по трансфер на наказателно производство. Обсъдени са различни становища в теорията относно началния и краен срок, в който може да бъде изпратена молба за трансфер.

Тълкувайки разпоредбата на чл.3 от ЕКТПНД се обосновава изводът, че съществуват основно *два начални момента*, от които процедурата по трансфер наказателно производство може да започне. Първият е, когато молещата държава реши „да не започне“ наказателно производство, респ. *началният момент на процедурата по трансфер е решението на компетентните органи да предоставят наказателното преследване на друга държава*. Вторият е, когато молещата държава реши „да прекрати започнато производство срещу заподозряно лице“. Респективно, *решението за прекратяване на всяко наказателно производство в молещата държава е началният момент, от който същото може се трансферира в друга държава*.

Поддържа се становището, че трансферът е възможен не само по отношение на висящи, но и по отношение на вече приключили с влязла в сила присъда наказателни производства, при условие, че в замолената държава бъдат прехвърлени единствено резултатите от наказателното преследване, без правните последици на издадената от молещата държава присъда.

В точка втора на параграф пети са обсъдени правните последици, които поражда трансферът на наказателно производство за замолената държава, респ. *дали трансферираното производство се продължава или се образува, т.е. започва от самото начало*. От гледна точка на съществуващата правна уредба са възможни и допустими няколко хипотези по отношение на правните последици на трансфера, в зависимост от етапа, на който се намира наказателното преследване в двете договарящи държави.

Когато се осъществява трансфер на висящо наказателно производство, достигнало досъдебна или съдебна фаза, това предполага, че същото вече е образувано с изричен процесуален акт. От друга страна, в хипотезата на

т.нар. „паралелни наказателни производства“ договарящата държава е възможно да е образувала собствено наказателно производство още преди получаването на искане за трансфер. Тогава замолената държава не е необходимо да образува ново наказателно производство за същото деяние срещу същото лице, а следва да продължи трансферираното наказателно производство като приобщи събраните от молещата държава доказателствени материали към своето наказателно дело.

Възможна е и друга хипотеза, при която *към момента на получаване на искането за трансфер в замолената държава няма образувано наказателно производство със същия предмет*. В случай, че замолената държава уважи искането за трансфер, нейните компетентни органи, на първо място, следва до образуват наказателно производство съгласно правилата на националното си законодателство и след това да продължат трансферираното наказателно производство.

Същественото е, че след приемането на трансфера, компетентните органи следва да продължат наказателното производство, образувано от молещата държава, независимо дали в замолената държава вече се води наказателно производство със същия предмет или не. По този начин, освен че се признава правната валидност на събраните в хода на производството доказателствени материали в молещата държава, се осигурява и процесуална приемственост в процесуално-следствените действия на компетентните наказателни органи на двете договарящи държави, по аргумент от разпоредбата на чл.26, ал.1 от ЕКТПНД.

В точка трета на параграф пети са обсъдени възможните процесуални действия на компетентните органи в замолената държава след приемането на трансфер на наказателно производство. Систематизирани са

потенциалните варианти за действие. По този начин се внася теоретична яснота и се облекчава правоприлагането.

Компетентните органи в замолената държава имат правомощието да вземат няколко различни по съдържание решения, а именно:

- 1) да оттеглят приемането на наказателното производство преди делото да бъде внесено за разглеждане в съда, съгласно разпоредбата на чл.12 от ЕКТПНД;
- 2) да образуват, респ. да продължат наказателното производство и да го приключат с влязъл в сила процесуален акт: определение, решение, присъда – оправдателна или осъдителна, съобразно правилата на наказателнопроцесуалното право на приелата трансфера държава;
- 3) да вземат решение за прекратяване на наказателното производство след неговото образуване, когато не могат да бъдат събрани достатъчно данни и/или липсват правни основания за продължаване на наказателното преследване под юрисдикцията на замолената държава.

В точка четвърта на параграф пети са анализирани основанията за възобновяване на трансферираното наказателно производство от органите на молящата държава.

Отказът от трансфер, неговото първоначално отхвърляне, както и последващото оттегляне на приемането от страна на замолената държава, *автоматично възстановяват правото на молящата държава да продължи наказателното преследване спрямо същото лице за същото престъпно деяние съгласно националното си законодателство.*

Недовършеното в замолената държава наказателно производство също има правопораждащо действие за молящата държава, която по своя преценка и при липса на законови пречки има възможност да възстанови

наказателното производство спрямо същото лице за същото престъпно деяние. Ако преди трансфера, компетентният съд в молещата държава е издал осъдителна присъда, изпълнителното производство може да бъде възобновено при положение, че не съществуват юридически или фактически пречки за привеждане в изпълнение на наложеното наказание.

Разпоредбата на чл.479, ал. 5 от българския НПК предвижда условията, при които българските компетентни органи могат да възобновят прекратеното и прехвърлено в друга държава наказателно или наказателно-изпълнително производство. Това са случаите, при които замолената държава след като е приела молбата за трансфер: не образува наказателно производство; впоследствие отмени решението си за трансфер на наказателното производство или не продължи производството по други причини. С идентично съдържание е и разпоредбата на чл.21, ал.2 от ЕКТПНД.

За да възобновят наказателното преследване в молещата държава, респ. да приведат в изпълнение постановената преди решението за трансфер осъдителна присъда, *компетентните наказателни органи трябва на първо място да отменят постановените процесуални актове за прекратяване на наказателното или наказателно-изпълнителното производство.*

§ 4. Глава трета

Предмет на изследване в **глава трета** е правното значение на трансфера на наказателно производство като форма на международна правна помощ по наказателни дела между европейските държави. **В параграф първи**, с цел подчертаване на общите характеристики и специфични

особености на трансфера на наказателно производство, е извършен сравнителен анализ с други форми на наказателноправно сътрудничество.

В точка първа се прави сравнение с правните институти на трансфер на осъдено лице и признаване и изпълнение на присъди и решения на чуждестранен съд.

В точка втора трансферът на наказателно производство е съпоставен с института на изпращане на молба за образуване на наказателно производство срещу гражданин на замолената държава, който е друга форма на международна правна помощ по наказателни дела.

Обосновава се изводът, че по естеството си всички форми на наказателноправно сътрудничество представляват самостоятелни етапи от развитието на наказателното производство, респ. обслужват наказателния или изпълнителния процес в различни стадии от тяхното провеждане.

Заклучава се, че всяка една от формите на международна правна помощ по наказателни дела притежава специфични характеристики, които я правят необходим, а в определени случаи единствено възможен способ за осъществяване на наказателно правосъдие. Така правораздавателните органи разполагат с множество механизми за действие в различни ситуации. Същевременно, когато някой от способите не може да намери приложение, поради една или друга фактическа и/или юридическа пречка, в повечето случаи е възможно да бъде заменен с друг подходящ и ефективен способ за правно сътрудничество.

Заменянето на една с друга форма на наказателноправна помощ не винаги е реално осъществимо и правно допустимо, но е възможна хипотеза, когато фактическата обстановка по конкретния наказателен казус и относимият към него правен регламент го позволяват.

В параграф втори на глава трета са систематизирани и обобщени предимствата, недостатъците и предложенията за усъвършенстване на действащата нормативна уредба относно трансфер на наказателно производство.

Специалното значение на разглежданата форма за международна правна помощ по наказателни дела се заключава в обстоятелството, че позволява наказателното производство да бъде проведено изцяло - от неговото образуване до приключването му с влязъл в сила съдебен акт - в държавата, която в конкретния случай може да осигури най-благоприятната процесуална среда за това. Водеща цел на трансфера на наказателно производство е *да гарантира пълноценно, всестранно, процесуално икономично, ефективно и законосъобразно наказателно преследване*, с оглед разкриване на обективната истина и защита на висшия интерес на правосъдието.

Към настоящия момент в законодателството *липсва легално определение* за трансфер на наказателно производство. Тълкувайки установените в международноправната и вътрешноправната уредба принципи и норми относно осъществяването на разглежданата форма на международна правна помощ по наказателни дела, се формулира **следната дефиниция:** *„Трансферът на наказателно производство е предвидена от законодателя процесуална възможност, при определени предпоставки образуваното от една държава наказателно производство да бъде прехвърлено на друга държава с първоначална или допълнителна юрисдикция, която при условие, че се съгласи да го приеме, поема задължението да продължи наказателното производство и да го завърши с валиден процесуален акт.“*

Използването на този институт за наказателноправно сътрудничество е обвързано с особено деликатната проблематика относно суверенитета на

държавите, респ. с правото на техните компетентни органи да правораздават съгласно националното си законодателство. *Доброволното превъзлагане на юрисдикция, което е същностната характеристика на трансфера на наказателно производство, изисква висока степен на доверие в чуждата правораздавателни система.* Посочените съображения задължават правната регламентация на института да бъде изключително прецизна, недвусмислена и изчерпателна, за да не води до противоречия в нейното правоприлагане.

Аргументира се становището, че актуалната правна уредба в НПК служи като своеобразна база за използването на института, но в никакъв случай не би могла да обезпечи цялостното провеждане на процедурата по трансфер на наказателно производство. Поради тази причина българските компетентни органи се налага да се позовават на правилата, предвидени в ЕКТПНД или на двустранните договорености с други държави.

С оглед на по-голяма рационалност, яснота и ефективност при прилагането на разглеждания институт, *се прави препоръка неговата правна регламентация в българския НПК да бъде съществено разширена и допълнена, отчитайки съвременните изисквания и постижения на международното право, в частност на правото на ЕС.*

§ 5. Заключение

В заключението на дисертационния труд са обобщени най-съществените изводи от изследването. Подчертава се неговата научна значимост, с оглед бъдещото усъвършенстване на действащата правна уредба в Република България и улесняването на практиката в областта на наказателното правораздаване.

III. Резюме на приносите на дисертационния труд

I. Научни приноси:

1. Прави се съпоставка между наказателноправните процедури, уредени в ЕКТПНД и Рамково решение 2009/948/ПВР относно предотвратяване и разрешаване на спорове за упражняване на компетентност при наказателни производства между европейските държави на Съвета на ЕС от 30 ноември 2009 г. Отчитат се предимствата на преките консултации, предвидени в Рамковото решение, пред дългите и официални процедури по ЕКТПНД и с оглед гаранциите за бързина и ефективност.

За първи път се формулира и се защитава тезата, че *независимо от смисловото разграничение между употребяваните термини „трансфер“ в ЕКТПНД и „съсредоточаване“ в Рамково решение 2009/948/ПВР, същото не обосновава разлика в целения юридически резултат*. Правните последици от двете процесуални дейности се заключават в „прехвърляне“ на наказателно преследване, респ. на наказателна юрисдикция от една държава в полза на друга. Чрез тълкуване и анализ се стига до извода, че се касае за родствени институти, които се намират в отношение на допълнителност и не би следвало да се разглеждат изолирано.

2. Аргументира се тезата, че *разпоредбата на чл.480 НПК трябва да бъде не само прецизирана, но и да бъде отделена в нов раздел, посветен на правната уредба във връзка т.нар. множество наказателни производства, образувани в няколко държави едновременно*.

Прави се предложение de lege ferenda разпоредбата на чл.480 от НПК да бъде формулирана по следния начин:

„Чл.480. (1) Компетентният прокурор съгласно правилата на чл.37 прави преценка дали българските органи да упражнят правомощието си по чл.4, ал.1 за образуване на наказателно производство срещу български гражданин за същото престъпление, за което е преследван в друга държава, когато:

- 1. образуваното наказателно производство със същия предмет в друга държава не е приключило с окончателен процесуален акт;*
- 2. друга държава е обявила намерението си да образува наказателно производство със същия предмет;*
- 3. има влязла в сила осъдителна присъда на чуждестранен съд, наказанието по която е изтърпяно изцяло или частично.*

(2) При взимането на решение компетентният прокурор отчита и преценява всяка информация, която е получена официално или неофициално, във връзка с висящо, предстоящо или приключило наказателно производство със същия предмет в друга държава.

(3) При необходимост, компетентният прокурор установява пряк контакт с компетентния наказателен орган в друга държава и обменя информация относно престъплението и неговия извършител.

(4) Преди да вземе окончателно решение за образуване на наказателно производство в Република България при условията на чл.4, ал.1, компетентният прокурор го съгласува с Върховна касационна прокуратура.“

3. Обосновава се изводът, че правната уредба в българския НПК относно механизмите за международна правна помощ по наказателноправни въпроси трябва да бъде осъвременена и по възможност

разширена, в съответствие с последните нововъведения в международната доктрина и практика.

В последните си актове европейският законодател въвежда по-рационалната и ускорена процедура на пряко взаимодействие и сътрудничество между компетентните съдебни органи на всяка държава членка. *Прекият контакт между компетентните наказателни органи гарантира по-голяма бързина и ефективност*, за разлика от усложнената и формализирана процедура, включваща посредничеството на централните органи при разглеждането на молби за правна помощ.

4. Анализирани са *положителните предпоставки*, благоприятстващи извършването на трансфер на наказателно производство и *отрицателни предпоставки*, респ. пречките, които препятстват неговото осъществяване, съгласно НПК, като се прави паралел и съпоставка с първичната правна уредба в ЕКТПНД. Разграничават се *абсолютно задължителните от факултативните предпоставки*.

5. Изследвана е в дълбочина същността на правния институт „трансфер на наказателно производство“. Същият се определя като *сложно съставно правно отношение между две или повече държави*, с оглед на комплексната същност на процедурата, включваща множество субекти, съвкупност от процесуални действия, наличие на специфични условия, респ. липса на конкретни пречки.

6. Прави се предложение de lege ferenda разпоредбата на чл.479, ал.1 от НПК да бъде допълнена и разширена по следния начин:

“Чл.479.(1) Молба за трансфер на наказателно производство от Република България може да бъде изпратена до друга държава, въз основа на двустранно или многостранно споразумение, или на принципа на взаимност, при условие, че лицето е неин гражданин или пребивава постоянно на нейна територия и изпълнението на наказанието от нейните компетентни органи е възможно и разрешено съгласно разпоредбите на наказателното ѝ право. “

7. Формулира се следната дефиниция на разглеждания правен институт: *„Трансферът на наказателно производство е предвидена от законодателя процесуална възможност, при определени предпоставки образуваното от една държава наказателно производство да бъде прехвърлено на друга държава с първоначална или допълнителна юрисдикция, която при условие, че се съгласи да го приеме, поема задължението да продължи наказателното производство и да го завърши с валиден процесуален акт.“*

II. Научно-приложни приноси:

1. Прави се предложение *de lege ferenda* в НПК да бъде включен самостоятелен раздел, уреждащ процесуалните правила за преотстъпване на наказателна компетентност, при наличие на данни за паралелно наказателно преследване по отношение на едни и същи факти и лица в друга държава, с оглед разрешаването на евентуален „конфликт на юрисдикции“. Предложената правна уредба, освен че ще подобри и оптимизира дейността на компетентните органи в сферата на правното сътрудничество по

наказателни дела, ще съдейства за по-пълноценното и ефективно правораздаване в международен план.

2. Във връзка с бъдещото транспониране на Рамково решение 2009/948/ПВР на Съвета на ЕС се прави предложение *de lege ferenda* в българското законодателство да се предвиди и *конкретна процедура относно прехвърлянето на резултатите от наказателното преследване, след като бъде взето решение за неговото съсредоточаване в една-единствена държава*. Такава процедура е необходима, с цел гарантиране на правната сигурност и запазване валидността на събраните до момента на съсредоточаване на производството доказателствени материали от договарящите страни. Последното е свързано и с обезпечаване на процесуалната приемственост и икономия в наказателния процес.

3. За първи път подробно са *анализирани и систематизирани правомощията на компетентните наказателни органи в процедурата по трансфер – национални и международни*. Това теоретично обобщение има и практическо значение, с оглед установяването на всички механизми за взаимодействие между националните и международни компетентни органи, във връзка с трансфер на наказателно производство.

4. Застъпва се становището, че *уведомяването на заподозряното лице следва да бъде предвидено и в случаите на първична наказателна юрисдикция*, каквото право е предвидено при субсидиарната юрисдикция съгласно чл.17 ЕКТПНД, а именно: преди да се произнесе по молбата за трансфер замолената държава следва да запознае заподозряното лице с искането за трансфер на производство и да го изслуша.

5. В зависимост от различните предпоставки за неговото осъществяване е направена *класификация на няколко вида трансфер на наказателно производство* – входящ и изходящ; в досъдебна и в съдебна фаза на производството.

6. Прави се предложение *de lege ferenda българският законодател да определи изричен срок за отговор на молбите за трансфер на наказателно производство*. Поддържа се тезата, че *едномесечният срок* е напълно достатъчен, за да бъде разгледано едно искане за трансфер на наказателно производство – входящо и изходящо.

7. Подробно са обсъдени *редът и условията за разглеждане на входящи и изходящи молби за трансфер на наказателно производство в и от Република България - в досъдебна и съдебна фаза на производството*. Посочени са правните последици от съответните процедури след приемането, респ. отказът от трансфер на наказателно производство.

8. С цел подобряване и уеднаквяване на практиката по прилагане на разглеждания правен институт в Република България, е *предложената структура на решение относно уважаването на молба за трансфер на наказателно производство*.

С оглед на по-голяма юридическа прецизност се защитава тезата, че *диспозитивът в решението на компетентния български орган /съд, прокурор/ следва да бъде съставен от две части: 1. Уважава* искането за трансфер *и образува* наказателно производство съгласно разпоредбите на НПК за престъпление, съдържащо признаците на съответен престъпен състав от НК на Република България; 2. Продължава прехвърленото наказателно

производство срещу конкретното лице/а за извършеното от него конкретно престъпно деяние/я, като приобщава към образуваното в България наказателно дело доказателствените материали, събрани от компетентни органи на молещата държава.

9. Посредством извършен анализ и тълкуване на правната уредба на института в ЕКТПНД и НПК, са изведени началният и краен момент, от които е възможно да бъде иницизирана процедура по трансфер на наказателно производство.

10. Систематизирани са потенциалните варианти за действие на компетентните органи в замолената държава след приемане на искането за трансфер на наказателно производство.

11. Направен е сравнителен анализ и разграничение между трансфер на наказателно производство и други три форми на правно сътрудничество по наказателни дела: трансфер на осъдено лице, признаване и изпълнение на присъди и решения на чуждестранен съд и молба за образуване на наказателно производство срещу гражданин на замолената държава. Обосновава се извод, че по съществото си всяка една от формите изпълнява конкретен стадий от наказателното производство, както следва: образуване на наказателно производство, провеждане на наказателно преследване, неговото приключване с влязла в сила присъда и изпълнение на наложеното наказание.

Защитава се тезата, че независимо от факта, че отделните форми на международна правна помощ по наказателни дела по своето естество се

различават помежду си, една част от тях са взаимно заменяеми, а друга – взаимно допълващи се способности за правна помощ по наказателни дела.

12. Направени са конкретни предложения *de lege ferenda* за подобряване на действащата правна уредба относно трансфер на наказателно производство в НПК на Република България.¹

¹ Вж. с.11-12 от автореферата.

IV. Публикации по темата на дисертационния труд

1. **„Основни положения на процедурата по трансфер на наказателни производства според българския Наказателно-процесуален кодекс“**, в електронно списание „Право, политика, администрация“ на Правно-историческия факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“- Благоевград, бр.1/2014 г. - <http://www.lpajournal.com>
2. **„Трансферът на наказателни производства в европейското законодателство“**, в сборник от Международно лятно училище за докторанти „Европейският съюз и Черноморският регион: предизвикателства и перспективи“, 17-19 септември 2013 г., Правно-исторически факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“- Благоевград, с. 339-355.
3. **„Transfer of Criminal Proceedings in European legislation“**, във Вестник Карагандинского Университета „Акад. Е. А. Букетова“, Казахстан, Серия - Право, № 4(76)2014, ISSN 0142-0843, с. 68-75.
4. **„Comparison of the Transfer of Criminal Proceeding with other forms of International Legal Cooperation in Criminal matters“**, в рефериран и индексирани от Thomson Reuters специализиран научен сборник “The complex physiognomy of the International security environment“/ISBN 978-973-153-215-8/, Land Forces Academy "Nicolae Balchesku", Sibiu, Romania, 2015, с. 178-186.